

30.3.2011

Dnro 1458/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

PÄÄTÖS OIKEUDENKÄYNNIN VIIVÄSTYSTÄ KOSKEVAAN KANTELUUN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 14.4.2010 päivätyssä kirjoituksessaan Salon kärjäoikeuden, Turun hovioikeuden ja korkeimman oikeuden käsittelyaikaa asiassa, jossa korkein oikeus antoi 5.2.2010 ennakkoratkaisun KKO:2010:9.

Kantelija saattoi asian vireille kärjäoikeudessa syksyllä 2003. Korkeimman oikeuden palautettua asian Turun hovioikeuteen uudelleen käsiteltäväksi on riita-asian kokonaiskäsittelyajaksi tähän mennessä muodostunut lähes seitsemän vuotta.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Kantelija saattoi Salon kärjäoikeudessa 25.7.2003 vireille riita-asian kiinteistön myyjää vastaan. ---

Salon kärjäoikeudessa asian käsittelyvaiheet olivat arkistopäiväkirjalehden ja käytettävissäni olevan asiakirjaselvityksen mukaan seuraavat:

- jaettu 31.7.2003 (arkistopäivämäärä ei ilmaise, kenelle)
- hyväksytty 1.8.2003
- jaettu 16.6.2005 (kärjätuomari A:lle)
- kirjallinen yhteenveto 17.8.2005
- valmisteluistunto 22.9.2005 (asianosaiset olivat käyneet sovintoneuvotteluja, keskustelua käytiin mm. välituomion mahdollisuudesta ja sovittiin, että asianosaiset ilmoittavat 6.10.2005 mennessä, onko asia sovintoteitse ratkaistavissa)
- jaettu 12.5.2006 (kärjätuomari B:lle)
- valmisteluistunto 21.8.2006
- jatkettu valmisteluistunto ja pääkäsittely 8.9.2006.

Salon kärjäoikeus antoi tuomion asiassa 22.9.2006. ---

Myyjä valittiin tuomiosta Turun hovioikeuteen. ---

Turun hovioikeus antoi asiassa tuomion 29.2.2008. - - -

Myyjä haki asiassa valituslupaa ja valitti korkeimmalle oikeudelle. Asia tuli korkeimmassa oikeudessa vireille 24.4.2008. Korkein oikeus myönsi valitusluvan 28.8.2008. Korkein oikeus antoi asiassa päätöksen 5.2.2010 (KKO:2010:9). Asian ratkaisuosasto kuuluu seuraavasti:

"Kiinteistökaupan ehdon mukaan myyjä pidätti itsellään elinikäisen asumisoikeuden kiinteistöllä. Koska asumisoikeusehto oli tullut muuttuneiden olosuhteiden takia kohtuuttomaksi, ostaja vaati kanteessaan kauppasopimuksen sovittamista siten, että asumisoikeusehto jätetään huomiotta. Vastauksessaan myyjä kiisti kanteen vaatimatta kauppasopimuksen muuta sovittelua siltä varalta, että kanne hyväksytään. Käräjäoikeus hyväksyi ostajan sovitteluvaatimuksen. Koska kauppasopimuksen jääminen voimaan muilta osin johti myyjän kannalta kohtuuttomuuteen, myyjä vaati valituksessaan hovioikeuteen kauppasopimuksen sovittelua siten, että sopimus määrätään kokonaan raukeamaan. Hovioikeuden tuli tutkia myyjän vasta hovioikeudessa tekemä vaatimus. (Ään.)"

Lopputuloksena korkein oikeus kumosi hovioikeuden tuomion. Asia palautettiin Turun hovioikeuteen, jonka tuli ottaa se omasta aloitteestaan uudelleen käsiteltäväkseen ja, huomioon ottaen palauttamisen syy, siinä laillisesti menetellä.

Turun hovioikeus antoi palautetussa asiassa ratkaisun 9.11.2010, jolla se vahvisti osapuolten välisen sovinnon. Saadun tiedon mukaan hovioikeuden mainittu päätös on lainvoimainen.

- - -

3.3 Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009) on tullut voimaan 1.1.2010. Lain 3 §:n mukaan yksityisellä asianosaisella on oikeus saada valtion varoista 6 §:ssä tarkoitettu kohtuullinen hyvitys, jos oikeudenkäynti viivästyy siten, että se loukkaa asianosaisen oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa.

Lain 7 §:n 1 momentin mukaan hyvitystä on vaadittava pääasiaa käsittelevältä yleiseltä tuomioistuimelta. Vaatimus on tehtävä hyvissä ajoin ja viimeistään ennen pääasian käsittelyn päättymistä puhevallan menettämisen uhalla. Vaatimusta ei voi tehdä vasta korkeimmassa oikeudessa ilman pätevää syytä.

3.4 Kannanotto

Asiaa on käsitelty 25.7.2003–9.11.2010 eli yhteensä yli seitsemän vuotta ja kolme kuukautta.

Kokonaiskäsittelyajasta Salon käräjäoikeuden käsittelyaika oli lähes kolme vuotta kaksi kuukautta. Käräjäoikeudessa asia on ollut eri aikoina kolmen eri tuomarin vastuulla. Katson, että asian käsittely Salon käräjäoikeudessa on kokonaisuutena tarkastellen viivästynyt. Pääosa viivästyksestä kohdistuu

asian käsittelyn alkuvaiheeseen. Käräjäoikeudessa asia ei näytä edenneen lainkaan lähes kahteen vuoteen, kunnes sen käsittely siirrettiin toiselle tuomarille 16.6.2005. Tämänkin jälkeen asian käsittely pysähtyi, kun asia jaettiin vielä kerran uudestaan 12.5.2006. Käräjätuomari B on nähdäkseni käsitellyt asian joutuisasti sen jälkeen, kun se hänelle jaettiin.

Asian ensimmäinen käsittely Turun hovioikeudessa kesti jonkin verran alle vuoden ja neljä kuukautta. Tämä käsittelyaika on ylittänyt hovioikeuden keskimääräisen käsittelyajan 2006–2008. Palautetun asian käsittelyaika Turun hovioikeudessa vuonna 2010 oli noin yhdeksän kuukautta.

Sekä S alon käräjäoikeuden että Turun hovioikeuden käsittelyaika on selvityksen mukaan pidentänyt niiden käsiteltävänä olleet kolme laajaa talousrikos- ja riita-asiaa. Molemmat selvityksen antajat viittasivat resurssien riittämättömyyteen. Minulla ei ole aiheetta epäillä selvityksessä esitettyä. Minun ei ole mahdollista arvioida, mitkä mahdolliset muut tekijät ovat vaikuttaneet asioiden käsittelyaikaan.

Käsittelyaika korkeimmassa oikeudessa oli yli vuoden ja yhdeksän kuukautta. Pidän käsittelyaika pitkinä varsinkin kun asian käsittely oli jo kestänyt kärjä- ja hovioikeudessa yhteensä lähes viisi vuotta.

Varsin riidattomasti voidaan nähdäkseni todeta, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useassa nyt puheena olevaan tapaukseen rinnastuvassa asiassa todennut loukatuksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa turvattua oikeutta kohtuullisessa ajassa tapahtuvaan oikeudenkäyntiin (esimerkiksi 19.1.2010 annettu Rangdell v. Suomi-tuomio, jossa toinen siviiliprosessi oli kestänyt yli 4,5 vuotta yhdessä oikeusasteessa ja toinen noin 6,5 vuotta, sekä 16.2.2010 annettu Raita v. Suomi-tuomio, jossa siviiliprosessi oli kestänyt noin 8 vuotta 2 kuukautta).

Totean, että saamissani selvityksissä ei ole tuotu esiin sellaisia seikkoja, jotka Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan voisivat tehdä käsittelyn näin pitkän keston hyväksyttäväksi. Käsittekseni mukaan tuomioistuinkäsittelyn kesto tässä asiassa on loukannut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa ja samalla myös Suomen perustuslain 21 §:n 1 momenttia. Samalla totean, että julkinen valta ei ole kantelijan kohdalla kyennyt turvaamaan perustuslain 22 §:ssä edellytetyin tavoin perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeusasiamiehen toimivaltuudet asian suhteen rajoittuvat virkavastuuperusteiseen arviointiin ja mahdollisuuteen todeta perus- ja ihmisoikeusloukkauksen tapahtuminen. Eräissä ratkaisuissa oikeusasiamies on esittänyt perusoikeusloukkauksesta vastuussa olevalle viranomaiselle, että se hyvittäisi tapahtuneen oikeudenloukkauksen. Kun muun muassa riita-asioiden tuomioistuinkäsittelynsal- ta on nyttemmin säädetty nimenomaisista oikeussuojakeinoista oikeudenkäynnin viivästyksen hyvittä- miseksi, katson, etten tässä asiassa voi tehdä hyvitysesitystä. Hyvitysvaatimukset tulee esittää erikseen säädetyn mukaisessa menettelyssä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on 9.11.2010 antamassaan päätöksessä (no. 5238/07) katsonut, että 1.1.2010 lähtien voimassa olleet oikeussuojakeinot oikeudenkäynnin kohtuutonta kestoja vastaan (oikeudenkäymiskaaren 19 luvun mukainen asian kiireelliseksi määrittäminen ja edellä jaksossa 3.3 mainittu laki oikeudenkäynnin viivästyksen hyvittämisestä) ovat ihmisoikeussopimuksen 13 artiklas- sa tarkoitetulla tavalla tehokkaita oikeussuojakeinoja.

Mitä asian käsittelystä vastanneiden tuomareiden virkavastuun tulee, totean, ettei asiassa ole ilmen- nyt sellaista yksittäisen tuomarin vastuulle jäävää aiheetonta viivästyä, johon minulla olisi edellytyk- siä puuttua.

Näistä syistä asia ei ole antanut aiheutta yksittäiseen tuomariin tai tuomioistuimeen kohdistuviin laillisuusvalvojan toimenpiteisiin.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan, perustuslain 21 §:n 1 momentin ja 22 §:n loukkauksesta Varsinais-Suomen kärjäoikeuden, Turunhoivioikeuden sekä korkeimman oikeuden tietoon.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös oikeusministeriölle tiedoksi.